

Marko.

Spisal Alfonz Pirc.

Siromašnih meščanskih roditeljev sin je bil Marko. Oče ga je vendar dal učiti v latinske šole, dasiravno si ni ubogi čevljarček toliko prislužil, da bi hranil mnogobrojno družino svojo. Marku ni pomagal dosti, pomagati si je moral sam.

Da je ubogi gimnazijalec izkusil marsikaj bridkega, ni mi treba praviti. Učil se je pa pridno in njegovi učitelji so od nadarjenega mladenciha pričakovali najboljšega.

V višjih šolah si je zaslužil s poučevanjem dosti denarja. Ni mu bilo več treba živeti ob tuji milosti. Domač učitelj v bogati trgovski hiši živel je kakor kak grofič in skoraj se je sramoval ubogih svojih roditeljev in umazanih in raztrganih svojih bratcev in sestic. V oddaljene mestne ulice, kjer je bila njegova rojstvena hiša, prišel je le redkokrat in še takrat le v temni pozni uri.

Umrli mu je oče in na smrtni postelji njegovi obljubil je sin Marko, da bo po svoji moči skrbel za svoje doma. —

Pri Kotarjevih, pri katerih je poučeval Marko, imeli so tudi lepo hčerko. Brigita ji je bilo ime. Kakih sedemnajst let stara bila je tolike lepote, da je vse mesto govorilo o nji, vse jo je občudovalo, oboževal jo je ves mladi in stari moški svet. Bila je visoke, vitke rasti, črnih las in temnih živih očij, obraza belega, kakor sneg, in na licih ji je igrala nežna rudečica.

Oče Kotar, vdovec, pazil je na svojo hčerko, kakor na najdražji zaklad svoj. Bila je do pred kratkim v nekem zavodu na tujem in tudi zdaj je rekel vedno oče, da je njegova hčerka še premlada, če so ga vabili njegovi znanci in prijatelji, naj pride z gospodično Brigito na plese in veselice.

V poletnih počitnicah je šel Marko z vso obitelji na neko posestvo Kotarjevo na kmete. Tudi stari gospod je bil tam, a radi velike in razširjene svoje trgovine moral je večkrat zahajati v mesto. Takrat je ostala Brigita sama s postarno guvernanto v družbi domačega učitelja in svojih bratcev na deželi.

Da sta bila tedaj Brigita in Marko mnogokrat samá, ni se čuditi. Živo deklè je hotelo zdaj na óni hrib, da obiše tam razvaline starega gradú, zdaj v óni gozd, kjer je baje stara zapuščena cerkvica. Kamor se je bilo mogoče voziti, šla je pač ž njima guvernanta, mademoiselle

Louise, a drugam jo je pa morala že prepustiti mlademu domačemu učitelju.

Marko je bil lep mladenič. Na samotnih izprehodih je zabaval gospodično Brigito in malo le pazil na gojenca svoja, katera sta daleč na okrog lovila metulje in trgala redke cvetlice.

Brigiti se je mladi spremljevalec kmalu jako prikupil. Davno sta se oba drug drugega ljubila, ko še samá nista vedela za to. —

Nekega dné so pohodili staro cerkev na bližnji gori. Pavel in Charles sta že daleč pred njima. Brigito je utrudila pot. Sedla je v travo in zraven nje je stal Marko. V prirodi je vladala sveta tišina. Oba, mladenič in deklica, sta molčala.

Zdajci začne Brigita:

„Tolikokrat sem Vam že jaz pripovedovala, gospod učitelj, kaj vse sem prebila, a nikdar mi še niste povedali Vi kaj iz svoje preteklosti.“

„Gospodična, preteklost moja ne bode Vas zanimala.“

„Gotovo me bode. Le povejte mi vse odkritosrčno, drugače bom pa huda na Vas,“ dejala je deklica hudomušno.

„Samó tega ne, gospodična!“ pravi Marko ves v ognji.

„Nu, pa povejte, če Vam je res kaj na tem ležeče, sem Vam li dobra, ali če sem huda na Vas!“

„Vse Vam povem, a naprej moram prositi, da mi ne zamerite, če se bodete dolgočasili.“

„Le začnite!“

„Sin sem ubozega očeta rokodelca. Dal me je v šolo, a podpirati me ni mogel. Domá nas je bilo dosti lačnih želodcev. Jaz sem hodil, kakor berač, kósit v samostane in vesel sem bil, da sem dobil kaj ostankov po bogatih gostilnah. Še celo obleko so mi oskrbovali dobri ljudje. Pred kratkim šele in posebno v hiši Vašega očeta sem si opomogel toliko, da sem tak, kakor me vidite pred seboj. Moj oče mi je zdaj že umrl in jaz moram podpirati bolno mater svojo. Če bodete kdaj videli, da govorim na ulicah s strganim, bosim fantičem, mojim bratom, sramovali se bodete pač, gospodična, da občujete z menoj.“

„Ne mislite, gospod učitelj, da sem tako brezsrčna. Vas jednako spoštujem in prosila bodem papana, da on pómaga Vašim domá.“

„Kako dobra ste, gospodična!“ pravi Marko in ji poljubi roko.

„Zakaj bi Vam ne bila dobra, saj ste mi, upam, tudi Vi moj najboljši prijatelj.“

„Prijatelj, Brigita! Več, mnogo več! Življenje bi dal za Vas!“ strastno govori in pade pred njo na kolena.

„Ljubim te, Brigita!“

Razumeta se. Objameta se in poljubujeta se in srečna sta, kakor sploh dva ljubimca v prvi ljubezni svoji.

Minili so kmalu lepi dnevi na deželi. Prišla je jesen in šli so zopet v mesto.

Gospod Kotar naprosi staro svojo sestro, da pride k njemu; kajti da bode letos vendar že treba Brigito vpeljati med svet, spoznaval je napósled tudi sam.

Teta Marijana v zvezi z guvernantó sta strogo pazili Brigito, in kaj pač bi moglo uiti očem dveh starih devíc? Spoznali sta kmalu, da občujeta Brigita in Marko malo preveč intimno. Posebne važnosti temu nista pripisavali, misleči si: Kadar bode mlado dekletce spoznalo več gospodov, pač kmalu pozabi ubozega in neznatnega domačega učitelja. — — —

Pri Kotarjevih je bil velik ples. S tem hoče stari gospod svojo ljubljeno Brigito vpeljati med svet.

Kako se je veselila Brigita tega dné! Komaj je dočakala določenega večera.

Sáma odlična družčina je zbrana. Plesali so in bili veseli. Tudi Brigiti in Marku je bilo mogoče nekaj kratkih trenutkov skupaj plesati. In kaj se ne da vse v uho pošepniti pri plesu!

Na ta večer je bil povabljen in prišel je tudi mladi trgovec, bogati gospod Alfred Lavrin. Govorilo se je pač po mestu in vedeli so nekateri, da mladi Lavrin ni več tako bogat, kakor je bil. V drznih špekulacijah je izgubil precěj svojega premoženja. Sam pri sebi si je mladi trgovec sklenil pomagati s tem, da se bogato oženi in res, izbral si je, ne le bogato, temveč tudi lepo devico. Bila je to Brigita Kotarjeva. Zasladoval jo je že ves večer in se ji laskal.

Pri plesu sta se dogovorila Marko in Brigita rendez-vous. V neki bližnji sobi se zmenita, da se snideta nekaj trenutkov. Samó Alfred je zapazil, ko je odšla Brigita iz sobane. Kakor nalašč zdi se mu to pravi čas približati se Brigiti. Hitro odide za njo, a kako se usrdi, ko vidi bogato deklico v objemu ubozega domačega učitelja. Hotel je skočiti v sobo in ubiti drznega berača, kakor je imenoval Marka, a spomnil se je nekaj boljšega, da se maščuje. Vrne se v plesno dvorano in poišče gospoda Kotarja. Prosi ga, da ga nekam spremi in pelje ga, da vidi zaljubljeni par.

Kar naravnost stopita v sobo. Brigita in Marko skočita narazen. Kakor besen plane oče med oba, Alfred pa se smeje v ozadji, kakor Mefisto. Brigita se ihti in obraz pokriva z rokama. Oče jo prime pod pázduho in odpelje, ne da bi govoril besedico.

Ko sta odšla oče in hči, gledata se Marko in trgovec, kakor dva vstekla psa.

„Vi, gospod, ste mi to naredili!“

„Jaz, dà, fante, kateremu bi bolj prijalo, da gleda za knjigami in otroki, kakor za bogatimi dekleti.“

„Sram Vas bodi, gospod, in v obraz bi Vam plunil, ko bi se hotel izpozabiti!“

To je bilo preveč trgovcu. Drug v družega skočita in strgala bi se bila, ko bi ju ne ločili došli gostje.

Ples je bil kmalu končan. Večina gostov sicer ni vedela, kaj se je pravo za pravo zgodilo, a domišljevali so si, kdo vé kaj. Teta Marijana se je mnogo trudila pridržati jih, a gost za gostom je odšel.

Marko je pobral še tisto noč svoje stvari in po dolgem času je šel zopet spat k svoji materi domov.

Brigita nekaj časa res ni mogla pozabiti Marka. Šla je z očetom v Meran in čez leto dnij se je vrnila zopet v domače mesto. Bila je nevesta, a nikakor ne Alfredova. V kopelji se je seznanila z mladim in bogatim posestnikom in vzela sta se v kratkem času.

Marko je izgubil zdaj vso prejšnjo svojo energijo. Svoje studije je popustil. Cele dni je ležal domá. Govoril ni nič. Vsak dan pa je šel v mesto in iskal Alfreda, kajti ubil si je v glavo, da je ta vzrok vse njegove nesreče in nánj je hotel izpustiti vso svojo jezo in nad njim se maščevati.

Alfredu ni šla Brigitina možitev tako do srca, kakor Marku. Nekaj mesecev pozneje se je oženil tudi on z bogato nevesto.

Kar zapeklo je Marka, ko je zaslišal še to novico. „Vsak je srečen, le mene preganja nesreča“, misli si in kakor besen je tekkel od dóma. Na poti sreča Brigito. Ko jo od daleč zagleda, skrije se v neko vežo, in ko je že davno mimo šla, hití svojo pot dalje.

Kmalu pride v ulice, kjer je imel Alfred Lavrin svojo trgovsko pisarno. Vstopi in vpraša:

„Ali je gospod Lavrin domá?“

Sluga ga pelje k šefu. Sam je sedel trgovec za mizo, uglobljen v neko delo. Marko počaka, da odide sluga. Ne da bi se tresel, pomeri Marko s samokresom na Alfreda, ustrelí in ga smrtno rani.

Več let je minilo. Marko jih je preživel v ječi in ko pride čez toliko časa zopet v svojo rojstveno hišo, matere ni našel več žive in njegovi bratje in sestre so se raztresli po svetu, nikdo ni vedel kam.

Kdor je preje poznal Marka, bi pač ne verjel, da se more človek toliko izpremeniti. Na subih upalih licih rasla mu je črnorjava, sem-

tertja že sivkasta brada. Oči so mu bile motne, ali kadar se je nasrkal žgane pijače, iskriale so se mu. Če je bil trezen, molčal je vedno, a pijan, govoril je čudne reči, katerih ni razumel nikdo. Ljudje so ga imeli za blaznega.

Živel je ob tem, da je po cestah in ulicah cunje, kosti, steklene črepine in druge take stvari pobiral in prodajal. Beračil ni, a vendar je vzel, če mu je kdo kaj dal.

Nekega zimskega dne sreča na svojem vsakdanjem potovanji nekdanjo svojo ljubico, sedanjo gospó Brigito Wernerjevo. Izpremenila se je sicer nekoliko, toda bila je še vedno lepa. Marko jo spozna takoj. Sredi ceste se ustavi, gleda jo in godrnja:

„Oj, ti vražica, ti copernica! Da sem verjel le besedo tvoje govorice! Nezvesta kača! Ha, ha!“ in zamisli se malo in zopet nadaljuje: „Oj, golobičica, saj te ljubim in vérujem, da me ljubiš tudi ti. Oj, kako so sladki tvoji poljubi in kako strastni objemi tvoji!“

Ponosno pogleda gospá Wernerjeva blaznega berača, katerega pač ni spoznala. Ker je nekatere zadnjih besed razumela in se ji je menda laskalo, da njena lepota celó pri tem trapastem človeku vzbuja občudovanje, dá svojemu sinčku nekaj krajcarjev, naj jih nese beraču.

Marko vzame dar v roko, grdo se zareží nad otrokom, da ta preplašen zbeží. Nekaj trenutkov gleda dobljeni denar, a na to ga vrže za gospó.

„Hej, Brigita, nisem blazen berač! Le ti, ljubica, in žganje in trpljenje mi je zmešalo pamet. Tvoj Marko sem! Béži copernica, béži, ki si me varala s svojimi poljubi! Ha, ha, ha!“

Gospá Wernerjeva hití dalje. Domóv prišedši pade v nezavest, katera je pa vendar ni zadržavala, da bi se zvečer s koketnimi pogledi v krogu svojih čestilcev se smijala in poslušala razne laskajoče besede.

Ali vse drugače je Marko preživel ta večer. Skupil je tisti dan precěj denarja. V krěmi je pil in pil. Ko mu je žgano vino stopilo v možgane, začel je govoriti, kleti, vpiti in razsajati. Nikdo se ni zmenil za njegovo nerazumno govorico. Preklinjal je neko Brigito, katere pa ni poznal nikdo.

Krčmar ga je pustil razsajati tako dolgo, da je zapil Marko vse svoje krajcarje, potem ga je vrgel iz gorke sôbe v mrzlo zimsko noč.

Marko, navajen taci eksekucij, vleče se še nekaj hiš dalje. Druge dni je našel še vedno svoje stanovanje, kjer se je zaril v stare in umazane cunje, kar ga je varovalo od hudega mraza. Danes pa mu je vendar glava pretežka. Kar v zemljo mu rije in godrnjaje léže v neki kot in zaspí.

Drugo jutro so ga našli zmrzlega!

